

5
C2

1938 (1-10)

~~1939~~ no. 1.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Paasikivi

27/1 1958.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, tammikuun 27 päivänä 1938.

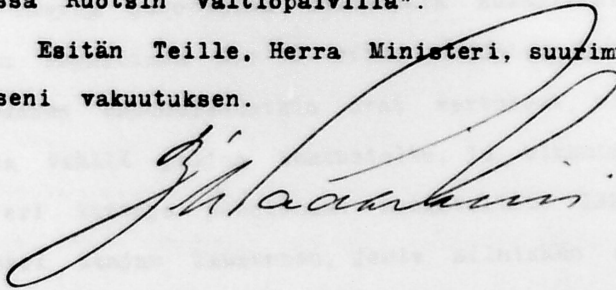
N:o 427.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
1 26 Pal. 38-
21/1-38
5 C2

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 1 "Ulkopolitiikka lähetekeskustelussa Ruotsin valtiopäivillä".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Tukholma ssa 27 p:nä tammi- kuuta 1938.

1/20 Sal. 38.

3/11-38

Asia: Ulkopolitiikka lähetekeskus-
telussa Ruotsin valtiopäivillä.

5 02

Ruotsin valtiopäivillä äsken käydyssä lähetekeskustelussa käsiteltiin tavallista laajemmin ja entistä suuremmalla mielenkiinnolla Ruotsin ulkopolitiikkaa ja varsinkin Ruotsin suhdetta kansainliittoon. Tästä asiasta ja erittäinkin kansainliiton peruskirjassa olevia pakotteita koskevista säädöksistä on, niinkuin lähetystön raportissa N:o 6 viime vuodelta on selostettu ja kuten Suomen sanomalehdetkin ovat kertoneet, viime aikoina julkisuudessa täällä paljon keskusteltu, ja ulkoministeri Sandler on sitä eri kertoja puheissaan kosketellut. Lähetekeskustelussa hän antoi laajan lausunnon, josta niinikään on Suomen lehdissä tehty selkoa, ja joka muodostui keskustelun huipukohdaksi.

Vastustuspuolueiden, oikeiston ja kansanpuolueen (liberaalien), taholta otettiin asia heti keskustelun alussa esille. Toisessa kamarissa oikeiston johtaja professori Bagge, korostaa Ruotsin puolueettomuuspolitiikkaa, esitti voimakkaasti ajatuksen, että koska kansainliiton pakotejärjestelmä on osottautunut mahdottomaksi käytännössä toteuttaa, on liiton luovuttava kaikista pakkotoimenpiteistä, mukauduttava todellisuuteen ja koetet-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tava muulla tavalla edistää ihmisten rauhallista yhteistyötä. Pakotteiden lopullinen poistaminen on oleva Ruotsin politiikan tarkoitus, jotta Ruotsi voisi pysyä kansainliiton jäsenenä, mitä hra Bagge piti suotavana. - Oikeiston johtaja ensi kamarissa, herra Domö esitti samanlaisen ajatuksen. Sen lisäksi hän erityisesti korosti pohjoismaiden yhteisiä ulkopoliittisia intressejä rauhan turvaamiseksi Pohjolassa ja lausui valittelunsa siitä, että eräät pohjoismaat eivät ole riittävästi huolehtineet puolustuslaitoksestaan.

Kansanpuolueen johtajat sekä ensimmäisessä kamarissa Sam. Larsson että toisessa Andersson i Rasjön, samalla kuin he, varsinkin edellinen, ilmaisivat kiintymyksensä kansainliittoa kohtaan ja toivoivat sen uudistamisella voitavan kohottaa liiton merkitystä ja arvovaltaa, pitivät välttämättömänä, että suurempi selvyys aikaansaadaan pienten kansojen velvollisuuksista kansainliitossa ja näitä kansoja kohtaavista, kansainliiton jäsenyydestä johtuvista seurauksista suurvaltojen mahdollisissa sotaisissa selkkausissa.

Myöhään illalla käytti ulkoministeri Sandler, joka tätä tilaisuutta varten oli keskeyttänyt lomansa, puheenvuoron esittäen laajan, yleistä hyväksymistä saavuttaneen selonteon Ruotsin ulkopolitiikasta ja erityisesti suhteesta kansainliittoon. Hän viittasi aluksi siihen epävarmuuden ja levottomuuden tilaan, minkä kansainvälisen

oikeusjärjestyksen kerta toisensa perästä tapahtunut rikkominen viime vuosina on aikaansaanut. "Luottamus kansainväliseen oikeusjärjestykseen on kaikissa meissä tämän tapausten kulun kautta vakavasti järkkynyt ja huolemme keskittyy kysymykseen, mitä kansainliitto nyttemmin voi tai ei voi" ja mitä johtopäätöksiä siitä on vedettävä. On kuitenkin liioiteltua kutsua nykyistä tilaa kansainliiton täydelliseksi voimattomuudeksi. Tarkemmin sanoen on tila sellainen, että kun suurvaltojen intressit ovat vakavasti kysymyksessä, silloin kansainliiton kollektiivisellä järjestelmällä ei ole voimaa eikä riittävästi tahtoa kyetäkseen ryhtymään tehokkaisiin toimenpiteisiin. Sitä vastoin voi liitto edelleen täyttää merkittävän tehtävän, milloin suurvaltojen elinehdot, elinintressit eivät ole kysymyksessä.

Kansainliiton merkityksen heikentyminen - jatkoi hra Sandler - osottautuu siinä, että vakavimmissa ulkopoliittisissa asioissa painopiste on siirtynyt kansainliiton ulkopuolelle ja asiat ratkaistaan toisissa muodoissa. (Montreaux'n konferenssit, noninterventiokomitea, Brysselin konferenssi). Tämä kehitys on kylläkin vakava. - Kansainliiton lyhyttä historiaa voi hra Sandlerin mielestä kuvata siten, että olosuhteet liiton ensi jakson aikana, vv. 1920-1924 muistuttivat nykyisiä: Silloinkin suurpoliittiset asiat ratkaistiin liiton ulkopuolella (suurlähettiläiden konferenssi, vahingonkorvauskonferenssi ja muut komissiot). Sitteen seurasi kansainliiton toinen ajanjakso, "toiveiden kul-

tainen aika", vv. 1925 - 1931. Sen jälkeen alkoi kolmas, nykyinen jakso, liiton meno alaspäin. V. 1935 tapahtui valtava voimanponnistus (Abessinia), joka kuitenkin epäonnistui. Tämän johdosta syntyi m.m. epänormaali tila silloiseen hyökkääjään, Italiaan nähden. Ruotsi joutui mukaan jäsenyytensä perusteella kansainliitossa, minkä vuoksi on kohtuullista, että tällainen asia järjestetään - ei Ruotsin yksityisen toimenpiteen kautta, vaan - niiden maiden yhteisenä asiana, jotka ovat samassa tilassa.

Viime vuosien kokemusten jälkeen - lausui hra Sandler - on kansainliiton peruskirjan pakotejärjestelmä de facto joutunut pois käytännöstä ("trätt ur funktion"). Nyt on asianmukaisessa kansainvälisessä forumissa Genève:ssä vedettävä johtopäätökset tästä tosiasiasta. Liitto on de facto siirtynyt sellaiseen vaiheeseen, jossa pakotejärjestelmä on lakannut toimimasta. Hra Sandler oli vakuutettu, että ne "liitoista vapaat" ("alliansfria", hra Sandlerin nykyään usein käyttämä sana) valtiot, joiden kanssa Ruotsi on yhteistoiminnassa, yhtyvät tähän käsitykseen. Hra Sandler oli myös vakuutettu, että useilla muilla kansainliiton jäsenvaltioilla on sama käsitys. "Tahton lisätä sangen varmasti odottavani, ettei minkään huomattavan liiton jäsenen puolelta tässä suhteessa tehdä vaikeuksia meidän ja muiden kanssamme samassa asemassa olevien valtioiden jatkuvalle yhteistyölle kansainliitossa". (Viimeksimainittu lause on mielestäni erikoisesti huomattava, koska se näyttää

sisältävän hyvin selvän kannanoton, vieläpä eräänlaisen ultimaatumin).

Joskin kysymys pakotesysteemin soveltuvaisuudesta, ainakin Ruotsin kohdalta, on selvä, niin hra Sandler katsoi olevan syytä hyvin varovasti menetellä kysymyksessä, mihin muotoon ja miten nopeasti kansainliiton peruskirja on muutettava. Tästä on eri valtioiden kesken olemassa eri mielipiteitä, joita on harkittava. "Ei voida odottaa, että tulokseen päästään hyvin pian". Varovaisuus on senkin vuoksi tarpeen, että tällä hetkellä ei voi tietää, millaiseksi kansainliitto tulevaisuudessa kehittyy.

Suurin vaara on hra Sandlerin mielestä siinä, että kansainliitto kehittyisi eräiden valtioiden väliseksi liitoksi, alliansiksi, joka olisi suoranaisesti suunnattu toisia, liiton ulkopuolella olevia valtioita vastaan. Ruotsin ja kaikkien "liitoista vapaiden" (alliansfria) pienempien valtioiden etu vaatii vastustamaan jokaista pyrkimystä kansainliiton muuttamiseksi sellaiseksi liittoryhmäksi. Ruotsin tehtävä kansainliiton jäsenenä on ylläpitää kaikille puolille riippumatonta politiikkaa. "Mikään orientoiminen toiseen tai toiseen ilmansuuntaan" ei saa tulla kysymykseen. Ei myöskään "ideologisessa" suhteessa. Sillä jos tähän vielä sotketaan ideologiset näkökohdat, erilaiset katsomukset, niin se lisäisi jännitystä. Hra Sandler ei uskonut, että taistelu demokratiojen ja diktatuurien välillä on välttämätön ja kohtalon määräämä.

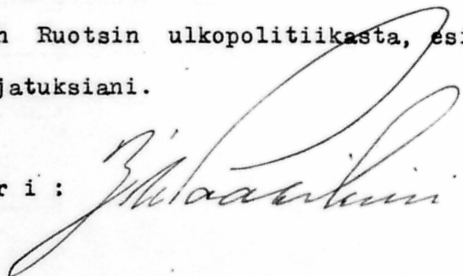
Lausuntonsa lopussa hra Sandler kääntyi pohjoismaiden yhteisiin kysymyksiin. "Meidän tehtävämme ovat ja niiden täytyy olla rajoitetut. Niiden täytyy olla rajoitetut ottaen huomioon varamme ja niiden tulee olla ankkuroiduja kansamme lujaan ja syvään tahtoon välttää joutumasta aseelliseen riitaan, konfliktiin, mikäli sen välttäminen ylipäänsä on mahdollinen". Ruotsin tosin täytyy ottaa osaa kansainväliseen yhteistyöhön, myöskin niiden valtioiden kanssa, jotka eivät kuulu kansainliittoon. "Mutta meidän on oltava syvästi tietoisia siitä - hra Sandler lausui lopuksi - että meidän lähimmät tehtävämme ovat kuitenkin täällä Pohjolassa. Sen vuoksi katson, että meidän maamme tulevaisuudelle ja koko sille valtioalueelle (region), johon me kuulumme, se pohjoismaiden valmistustyö (det nordiska beredskapsarbete), joka useamman vuoden kuluessa on ollut käynnissä pohjoismaissa, on tärkeämpää, kuin se työ, mikä meillä on suoritettavana Genèvessä selvittääksemme velvollisuuksiemme laajuuden nykyisessä kansainliiton järjestelmässä. Minä arvioin tässä suhteessa suuremmaksi tämän realisen työn, joka on pantu alkuun pohjoismaissa. Rohkenen olla vakuutettu, että tämä työ on antava lisättyä voimaa kaikille pohjoismaille, jotta ne voisivat tälle mailman alueelle turvata loukkaamattoman rauhan ja täysin kansallisen riippumattomuuden".

Lähetekeskustelusta on vielä mainittava sosiaalidemokraattisen edustajan Fredrik Strömin lausunto ensi kamarissa. Huomautettuaan suuren tyytyväisyyden aiheena olevan

viime aikoina päätettyjä sosialisia reformeja ja demokraattista maanpuolustusta koskevan yksimielisyyden, lausui hra Ström: "Varmaan olisi tyytyväisyytemme ja ilomme vielä suurempi sinä päivänä, jolloin tietäisimme, että koko Pohjola on yksimielisenä pohjoismaiden puolustusliiton takana. Pohjoismainen yhteisymmärrys on koetettava toteuttaa kaikilla aloilla. Me olemme kuitenkin kaikki veljeskansoja ja yhden onnettomuus on myös toisen onnettomuus".

Olen katsonut asianmukaiseksi tehdä näin laajalti selkoa ulkoministeri Sandlerin puheesta, koska se on Ruotsin nykyistä ulkopolitiikkaa hyvin valaiseva. Seuraavassa raportissa palaan kysymykseen Ruotsin ulkopolitiikasta, esittäen omia huomioitani ja ajatuksiani.

M i n i s t e r i :

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C₂

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Paasikivi

5/2 1938.

SALAINEN.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, helmikuun 5 päivänä 1938.

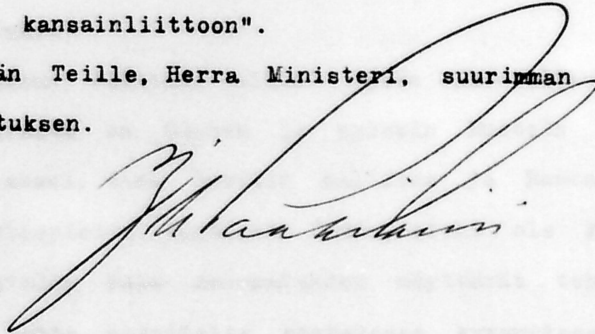
N:o 474.

ULKOASIAINMINISTERIÖN KIRJALLINEN	
2/20 Sal. S	38.
8/2. 38	
5	C2

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 2 "28-komitean kokous Genèvessä ja Ruotsin suhde kansainliittoon".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

TUKHOIMA

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Tukholma ssa 5 p:nä helmi kuuta 19 38.

2 20 Pal. 8 -38

Asia: 28-komitean kokous Genèvessä
ja Ruotsin suhde kansainliittoon.

8/2-38

5 C2

Käydessäni tänään kabinettisihteerin, envoyé Bohemanin luona, otti hän puheeksi Suomen kannan ilmaisun 28-komiteassa Genèvessä, ja asiasta sukeutui keskenämme laaja keskustelu, joka koski myös Ruotsin suhdetta kansainliittoon ja jonka pääsisältö oli seuraava.

Hra Boheman viittasi aluksi vähän ihmetellen siihen hälinään, mikä asiasta on Suomen ja myöskin Ruotsin lehdissä esiintynyt. Hän lausui, että Ruotsin hallitus ja Ruotsin edustaja Genèvessä, yliopiston kansleri Undén, eivät ole katsoneet asiaa samalla tavalla kuin sanomalehdet näyttävät tehneen. Suomen hallituksen kanta pakotteita koskevassa kysymyksessä oli Ruotsin hallitukselle ja hra Undénille tunnettu, eikä Ruotsin hallitus havaitse Ruotsin ja Suomen välillä tässä kysymyksessä olevan asiallisesti merkityksellistä eroa. Ruotsin yleinen mielipide on vaatinut kansainliiton perussopimuksen pakotemääräyksiin nähden sellaista selventämistä, mikä vastaisi nykyistä tosiasiallista tilaa, nimittäin että myös taloudellisiin pakotteisiin yhtyminen olisi ehdonvallan asia, fakultatiivinen. Suomen hallitus lähtee samasta tosiallisesta tilasta,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vaikka ei olekaan katsonut olevan aihetta vielä asettua ehdotettuihin muutoksiin nähden lopulliselle kannalle.

Sanoin tämän hra Bohemanin käsityksen Suomen hallituksen kannasta olevan oikean. Viittasin Suomen hallituksen kirjelmään Ruotsin hallitukselle 13 p:ltä viime tammikuuta, jossa Suomen hallitus, huomauttaen Suomen kannan olevan esitetty kansainliiton pääsihteerille osoitetussa 31 p. elokuuta 1936 päivätyssä kirjelmässä, ilmoittaa, että viimeksimainitussa kirjelmässä esiintuodut periaatteet ansaitsevat edelleen huomiota. Vielä lausuin Suomen hallituksen yllämainitussa kirjelmässä 13/1 1938 useammassa kohdassa huomautettavan, että hallituksemme ei vielä, kun asia vasta on valmistavalla komiteasteella, ole katsonut tarpeelliseksi määritellä lopullista kantaansa, vaan on ilmoittanut tekevänsä sen aikoinaan myöhemmin.

Hra Boheman vastasi Ruotsin hallituksen juuri näin käsittäneen Suomen hallituksen kannan ja hyvin sen ymmärtävän.

Käännyimme sitten puhumaan itse asiasta, kansainliiton perussäännön 16 artiklasta ja Ruotsin suhteesta siihen. Kysyin aikooko Ruotsi - niinkuin eräät lehdet vaativat - erota kansainliitosta, ellei sen vaatimusta hyväksytä. Lausuin edelleen, että Suomessa on vilpittömästi kannatettu ja vieläkin kannatetaan kansainliittoa ja senvuoksi suurella huolella ajatellaan, että vireillä oleva alote, jossa Ruotsi on joutunut näyttämään huomattavaa osaa, voi viedä kansainliiton yhä edelleen heikentymiseen, vieläpä tulla liitolle kohtalokkaaksi.

Lisäsin, että, joskin minun mieskohtaisen mielipiteeni mukaan nyt kysymyksessä olevat taloudelliset pakotteet, siinä teoreettisessa tapauksessa, että niiden käytäntöönpaneminen myös Suomen hyväksi voisi tulla kysymykseen, olisivat jotenkin tehottomat, voi kuitenkin koko pakotejärjestelmän poistaminen kansainliiton toiminnasta herättää arvelua. Meillä on omiansa huomio kääntymään myös siihen, että Ahvenanmaan neutralisoimisen turvaamisen saattaa katsoa liittyvän, joskin erikoisesti järjesteltyinä, tähän yleiseen pakotejärjestelmään ja kollektiiviseen toimintaan.

Tähän hra Boheman heti tarmokkaasti vastasi, että Ruotsi ei tule eroamaan kansainliitosta, vaan on toimiva siinä yhtä suurella innolla ja voimalla kuin tähänkin asti. Ruotsi toivoo, että kansainliitto päinvastoin, sittenkuin puheenaoleva epäselvyys on poistettu, voi entistä menestyksellisemmin vaikuttaa tarkoitustensa toteuttamiseksi. Ruotsin yleinen mielipide on yksimielisesti vaatinut, että Ruotsin tulee - "suvereenisena valtiona eikä suurvaltojen pelinappulana", (täällä nykyään mielellään käytetty sanonta) - saada itse jokaisessa eri tapauksessa päättää, yhtyykö se pakotteisiin vai ei. Hra Boheman esitti eri mahdollisuuksia, joiden eteen Ruotsi voisi joutua. Ruotsin kanta ei siis tiedä sitä, että Ruotsi kerta kaikkiaan eroaisi pakotejärjestelmästä, vaan että se voi ja tahtoo pakotteisiin yhtyä, milloin se harkitsee sen olevan tarpeellista ja tarkoituksenmukaista. Nyt on Ruotsin kanta Genèvessä tehty selväksi ja Ruotsi katsoo saavuttaneensa tar-

koituksensa. Sillä Ruotsin vaatimus ei ole kohdannut nimenomaista vastalauseita toisten valtojen taholta.

Viittasin ulkministeri Sandlerin äskeisessä valtiopäiväpuheessa olevaan lauseeseen, että "hän odottaa, ettei minkään merkittävän kansainliiton jäsenen puolelta tässä suhteessa tehdä vaikeuksia meidän ja muiden meidän kanssamme samassa asemassa olevien valtioiden jatkuvalle yhteistyölle kansainliitossa". Kysyin, mitä se merkitsi. Hra Boheman - joka hyvin tunsi tuon lauseen, niin että hän, minun lausuttuani alkusanat, siteerasi sen loppuun asti - vastasi lauseen tarkoittavan sitä mahdollisuutta, että joku suurvalloista olisi nimenomaan ilmoittanut pitävänsä Ruotsin kannastaan luopumista ehtona Ruotsin jäämiselle kansainliiton jäseneksi ja siten pannut vastalauseen Ruotsin käsitystä vastaan. Sellaista ei ole tapahtunut, mikä vuoksi Ruotsi, kuten sanottu, katsoo saavuttaneensa tarkoituksensa.

Keskustelun lopussa lausuin olevani valtuutettu vakuuttamaan, että Suomen politiikka ei tule luopumaan siltä pohjoismaisen yhteistoiminnan linjalta, jota se viime vuosina on seurannut.

Ministeri:

J. M. Laakinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Paasikivi

15/2 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, helmikuun 15 päivänä 1938.

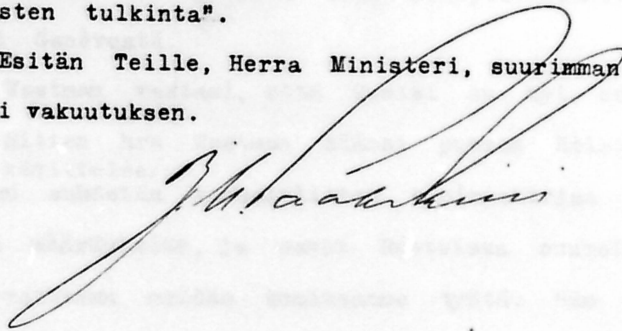
N:o 636.

KOASIAIN	
3/20	Sal. s - 38.
17/2.38	
5	C2

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 3 "Kansainliiton peruskirjan pakotesäännösten tulkinta".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

TUKHOLMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Tukholma ssa 15 p:nä helmi-kuuta 1938. § 120 Sal. S - 38.

Asia: Kansainliiton peruskirjan
pakotesäännösten tulkinta.

AINOITIN	
17/2-38	NO
5	02

Kun v.t. ulkoministeri, valtioneuvos Westman oli eilen illalla luonani päivällisillä, käytin tilaisuutta puhuakseni hänen kanssaan Ruotsin suhtautumisesta kansainliittoon ja liiton peruskirjan 16 artiklan muuttamiseen. Kysyin, onko asiassa mitään uutta tapahtunut sen jälkeen kuin yliopistonkansleri Undén on palannut Genèvestä.

Herra Westman vastasi, että Ruotsi on nyt odottavalla kannalla. Sitten hra Westman käänsi puheen Helsingissä komiteaan, joka käsittelee/asetettuun /Suomen suhdetta kansainliiton sopimuskirjan turvallisuutta koskeviin määräyksiin, ja sanoi Ruotsissa suurella mielenkiinnolla seurattavan meidän komiteamme työtä. Hän lausui edelleen, että Ruotsin hallituksen mielestä kaikkien pohjoismaiden olisi neuvoteltava näistä asioista keskenään ja koetettava esiintyä yhdessä. Hänen mielestään ei Suomen kannanilmaisu Genèvessä millään tavalla ole esteenä yhteistoiminnalle ja sanoi kuulleensa hra Undénilta, että edustajamme Yöntilä ennen esiintymistään oli näyttänyt Undénille lausunnon, minkä alkoi esittää, ja joka sisälsi jo aikaisemmin tunnetun

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Suomen hallituksen kannan, eikä Undénilla ollut mitään sen esittämistä vastaan. Samaa oli kabinettisihteeri Boheman minulle kertonut, kuten edellisessä raportissani olen esiintuonut.

Hra Westman myös uudisti sen, mitä kabinettisihteeri Boheman oli maininnut, nimittäin että Ruotsi ei aio erota kansainliitosta. Ruotsissa ei tosin edellytetä, että kansainliiton perussopimuksen 16 artikla saataisiin muutetuksi, vaan Ruotsi vain odottaa, että mainittu artikla tulkitaan tulevaisuudessa siten, että pakotteet ovat fakultatiivisia, vaikkakin paktin sananmuoto jää entiselleen. Hra Westman huomautti, että tällainen menettely ei olisi niinkään outoa, koska esim. useiden maiden, myös Ruotsin, hallitusmuodoissa on määräyksiä, joiden merkitys tulkinnan kautta on kokonaan muuttunut. - Perusteena meidän pohjoismaiden paktin pakotemääräysten muuttamista koskevalle vaatimukselle on useasti esiintuotu tosiasia, että suurvallat eivät ole olleet halukkaita itse sananmukaisesti noudattamaan noita määräyksiä, eivätkä yleisen käsityksen mukaan tulevaisuudessa-kaan sitä tule tekemään. Tässä yhteydessä hra Westman lausui Tanskassa, ulkoministerin tri Munchin ilmoituksen mukaan, sen vakaumuksen olevan yleisen, että Englanti ei tule sodan sattuessa lähettämään laivastoaan Itämerelle, mihin osaltaan vaikuttaa nykyaikaisen lentoaseen laivastolle aiheuttama vaara.

Eräs niinkään eilen päivällisilläni läsnä oleva ensimmäisen kamarin jäsen lausui valtiopäivillä oikeiston

ja liberaalien keskuudessa sen mielipiteen olevan yleisen, että Ruotsin vaatiman, paktin 16 artiklan tulkinnan hyväksyminen olisi jollakin tavalla Genèvessä saatava aikaan, jota vastoin sosialidemokraattien keskuudessa muodollisen hyväksymisen saamista ei pidetä välttämättömänä. Mutta puhuttelemani valtiopäivämies hänkin lausui, että mitään eroamista kansainliitosta ei ajatella.

Asia näyttää siis olevan väliaikaisella ja jonkun verran epämääräisellä kannalla. Yleensä täällä näkyy luultavan, että kansainliiton ja suurvaltojen, Englannin ja Ranskan, taholta ei tule esiintymään ainakaan voittamattomia vastaväitteitä, varsinkaan, jos kaikki pohjoismaat esiintyvät yhdessä kansainliiton peruskirjan pakotteita koskevien määräysten tulkinnaan nähden. Samaa mieltä oli myös Tanskan uusi lähettiläs, jonka kanssa viikko sitten asiasta keskustelin.

Ministeri:

J. W. Raabin

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tuekholmassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Saarikivi

19/2 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, helmikuun 19 päivänä 1938.

N:o 692.

4/20 Sal. D. 38.	
2/2-38	:
5	Cl

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 4 "Mietteitä Ruotsin ulkopolitiikasta".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutuksen.

J. M. Aarhous

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Tukholma ssa 19 p:nä helmi-kuuta 1938.

4/20 Pal. S. 38.

21/2-38

Asia: Mietteitä Ruotsin

ulkopolitiikasta.

5 C2

Niin vilkas kuin Ruotsin ulkopoliittikkaa koskeva keskustelu täällä viime aikoina onkin ollut, ei voi sanoa tähän kuuluvien probleemien vielä olevan läheskään selviä.
x)

Yksi asia näyttää kuitenkin olevan selvä. Ruotsi tahtoo noudattaa puolueettomuuden politiikkaa, ja kansan suuri enemmistö näyttää olevan vakuutettu Ruotsin saattavan tulevaisuudessakin pysyä erillään sotaisista selkkauksista, niinkuin se on voinut pysyä yli sadan vuoden aikana. Tämä vakaumus perustuu siihen juurtuneeseen käsitykseen, että Ruotsin maantieteellinen ja sotilaspoliittinen asema on turvallinen ja suojattu ulkopuolisia hyökkäyksiä vastaan. Tämän käsityksen lausui m.m. ulkoministeri Sandler selvästi puheessaan Uppsalassa viime marraskuussa, kun hän sanoi: "Ruotsiin kohdistuva oma vaara on suhteellisen mitätön, s.o. vaara, että Ruotsi joutuisi suoranaisen hyökkäyspolitiikan alaiseksi." Tällainen katsantokanta saa se-

x)

Viittaan Helsingin Sanomissa 11/2'38 olleeseen täältä lähetettyyn kirjoitukseen "Ruotsi ja kansainliitto".

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lityksensä Ruotsin historiasta viime kuluneina vuosikymmeninä. Tuntuukin siltä, kuin Ruotsin yleisessä mielipiteessä nykyään esiintyisi sangen vahvana pyrkimys entiseen, aikoinaan Ruotsin kannalta edulliseen, ulkopolitiikkaan.

On ehkä hyvä palauttaa mieleen kuluneet ajat.

Ruotsin ulkopolitiikan johtavana periaatteena, siitä asti kuin kuningas Oskar II v. 1872 astui valtaistuimelle, oli ehdoton puolueettomuus. Lähinnä edellä kuluneina vuosikymmeninä oli Ruotsissa esiintynyt yrityksiä aktiiviseen ulkopolitiikkaan, mutta sille antoi kovan takaiskun varsinkin Saksan-Tanskan sota v. 1864, joka teki lopun vanhasta poliittisesta skandinavismista. Aina mailmansotaan asti noudatti Ruotsi "eristettyä puolueettomuutta" (isole-rad neutralitet), ja yli neljä vuosikymmentä kestäneenä ajanjaksona tämä politiikka vastasi Ruotsin asemaa ja etuja. Yleiseen mielipiteeseen syöpyi käsitys tämän politiikan edullisuudesta ja välttämättömyydestä.

Myös mailmansodan aikana Ruotsi samoin kuin Norja ja Tanska, noudattivat parhaansa mukaan puolueettomuutta. Sota-ajan vaikeudet, varsinkin taloudellisella alalla, veivät kolme skandinavista valtiota lähemmäs toisiaan, ja niiden välillä alkoi vilkas yhteistoiminta. Sen ilmauksia olivat valtakuntien kuninkaiden samoin kuin pää- ja ulko-ministerien kokoukset. Vuonna 1918 ryhdyttiin järjestämään tavaravaihtoa valtakuntien välillä tarkoituksessa että yleisen tavarantuotteen vallitessa kukin maa auttaisi toisia omilla tuotteillaan - "tavaravaihto poikkeuksellisissa oloissa", jota par'aikaa suunnitellaan pohjoismaiden yhtei-

sissä neuvotteluissa.

Sodan jälkeen liittyi Ruotsi kutsuttuna v. 1920 kansainliiton jäseneksi, ja sen, samoinkuin useimpien muiden pienten valtioiden, ulkopoliittinen intressi keskittyi seuraavina vuosina pääasiassa kansainliittoon ja toimintaan siinä. Eräs ruotsalainen tutkija määrittelee yleisen käsityksen Ruotsissa olleen sen, että kansainliitto katsottiin oikeus- ja rauhanlaitokseksi, jonka jo paljas syntyminen ja olemassaolo turvasi rauhan ja kansainvälisen oikeusjärjestyksen voimassapitämisen, ja tämä tulos luultiin saavutettavan ilman että Ruotsin sen vuoksi tarvitsisi ottaa kantaakseen uusia rasituksia ja todellista uutta edesvastuuta. Mistään sellaisesta ei nimittäin tahdottu tietää.

Merkittävä on, että Ruotsin taholta heti alusta alkaen, jo kysymyksen ollessa liittymisestä kansainliittoon, erityinen huomio käännettiin liiton sopimuskirjan pakotteita, sekä sotilaallisia että taloudellisia, samoinkuin sotilaallista kauttakulkuoikeutta koskeviin säännöksiin, jotka, jos niiden käytäntöön soveltaminen tuli kysymykseen, teki-
vät mahdolliseksi sellaisen ehdottoman puolueettomuuden, mitä Ruotsi oli vuosikymmeniä noudattanut. Jo vuodesta 1920 alkaen on Ruotsin taholta -useimmiten yhdessä toisten skandinavisten valtioiden kanssa - tehty ehdotuksia pakotevelvollisuuksien heikentämiseksi tarkoituksessa saada säädökset niin muutetuiksi, että jäsenvaltiolle kävisi mahdolliseksi

ainakin poikkeustapauksissa ja ainakin jossakin määrässä voida olla pakotteisiin osaa ottamatta.

Ruotsalainen katsantokanta kävi ilmi Ruotsin oikeistohallituksen (Tryggerin) kansainliiton pääsihteerille osottamassa kirjelmässä 1/6'23, jossa hallitus asettui torjuvalle kannalle ehdotukseen liiton perussopimuksen 10 artiklassa määritellyn jäsenten solidaarisen velvollisuuden kehittämiseksi ("Genèven pöytäkirja"), ja jossa sanotaan: "Yhtä luonnollista kuin on, että valtiot, jotka Euroopan nykyisessä tilassa ovat uhatussa asemassa (i utsatt försvarspolitisk ställning), pitävät takuusuunnitelmaa etuna, koska se vähentäisi niiden vastuunvaaraa, riskiä, sodan sattuessa, yhtä luonnollista on, että valtiot, jotka nykyoloissa ovat siinä suhteessa edullisemmassa asemassa, pitävät arveluttavana velvollisuutta ottaa osaa sotaan, jonka takuusuunnitelma toisi mukanaan, ja jota niihin nähden ei vastaa yhtä huomattavat puolustuspoliittiset edut. Solidaarinen takuovelvollisuus merkitsisi Ruotsille, jolla on suhteellisen suojattu maantieteellinen asema ja vakiintuneet suhteet vieraisiin valtioihin, lisääntynyttä sodan vaaraa, joka ei ole suhteellinen siihen riskin lisääntymiseen, mikä tulisi eräiden toisten valtioiden osaksi."

Huomattava kuitenkin on, että Branting, joka kansainliiton ensi vuosina ja aina kuolemaansa asti oli vaikutusvaltaisena Ruotsin edustajana kansainliitossa, oli innokas kansainliiton ja kollektiivisen turvallisuusjärjes-

telmän kannattaja, ja samalla kannalla olivat nähtävästi huomattavat piirit sosialidemokraatteja ja liberaaleja. Kun 1920-luvun puolivälissä - kansainliiton loistoaikana - rauhantila Euroopassa näytti vakaantuvan - Locarnon sopimus, Saksan liittyminen kansainliittoon - tuli käsitys rauhan-tilan pysyväisyydestä seuraavina vuosina määrääväksi Ruotsin politiikassa siinä laajuudessa, että Ruotsi v. 1925 katsoi voivansa ryhtyä supistamaan puolustuslaitostaan.

Viime vuosien tapaukset, erityisesti Abessinian onnettomuus, ovat suuresti vaikuttaneet Ruotsinkin yleiseen mielipiteeseen ja hallituksen kantaan, mikäli koskee suhdetta kansainliittoon ja kollektiiviseen turvallisuuteen. Kuten sanottu, näyttää siltä, kuin pyrkisivät esille Ruotsin politiikan vanhat periaatteet ehdottomasta puolueettomuudesta - vieläpä "isoloidusta puolueettomuudesta" -, mikä ei sovellu kansainliiton pakotemääräysten tuomiin riskeihin. Vaatimuksena on, kuten tunnettu, saada velvollisuudet pakotteihin yhtymisestä niin lievennetyiksi, että Ruotsilla olisi vapaat kädet menettelyynsä nähden. Kun äskettäin puhuin tästä asiasta ulkodepartementin uuden kabinettisihteerin kanssa, viittasi hän sangen selvästi niihin vaikeuksiin, mitkä automaattisista pakotevelvollisuuksista Ruotsille ja muille pohjoismaille aiheutuisi, jos esim. Keski-Euroopassa syttyisi sota.

On hyvä pitää muistissa tämä Ruotsin yleisessä mielipiteessä vallalle pyrkivä käsitys entiseen ehdottomaan

puolueettomuuteen palaamisen suotavuudesta ja tarkoituksen-
mukaisuudesta. Se näyttää aina olleen jonkunlaisena taka-
ajatuksena Ruotsin kansan tietoisuudessa. Mikäli se käsi-
tys vahvistuu, vaikuttaa se tietenkin ratkaisevasti Ruot-
sin suhtautumiseen muihin pohjoismaisiin naapureihin. Vas-
taisiko tämä kanta /nykyajan uusia oloja, se on eri asia.
Mutta minusta näyttää siitä saavan selvityksen täällä
esiintyvä suuri varovaisuus - etten sanoisi arkuus - aina
kun kysymys nousee Ruotsin suhtautumisesta konkreettisiin
toimenpiteisiin ja yhteistoimintaan puolustuksen alalla -
aina kun olisi siirryttävä sanoista tekoihin.

Ruotsin yleinen mielipide luullakseni kuitenkin
ymmärtää sen tosiasian lujittavan maan nykyistä sotilas-
poliittista asemaa, että Ruotsi miltei joka puolelta on
pienien itsenäisten valtioiden ympäröimä. Myös Suomen it-
senäisyyden Ruotsille tuomat edut ymmärretään ja tunnuste-
taan. Status quo'n säilyminen tällä Euroopan puolella kä-
sitetään Ruotsin intressiksi, joskaan - kuten aikaisemmin
olen huomauttanut - Suomen itsenäisyyttä ei ainakaan vielä
kaikissa piireissä pidetä Ruotsin elinkysymyksenä. Mutta
jo käsitys status quo'n säilymisen suotavuudesta ja edulli-
suudesta on tosiasia, joka antaa perustuksen vissille yh-
teistoiminnalle puolustuksen alalla. Yhä enemmän ovat sekä
Ruotsin hallitusmiehet että sanomalehdistö alkaneet puhua
pohjoismaiden yhteistyöstä myös puolustuksen alalla kuin
myös siitä, miten jokaisen pohjoismaan kohtalo koskee muita
pohjolan kansoja. Miten pitkälle konkreettisesti toiminnassa

tällä pohjalla päästään, se on vielä vaikea sanoa. Ruotsiin nähden näyttää tällä hetkellä tuskin voivan ajatella pitemmälle menevää yhteistoimintaa kuin mikä soveltuu edellämainittuun vanhaan puolueettomuuteen. Nykyään käytetään täällä usein sanontaa "liitoista vapaa" ("alliansfri"), kun tahdotaan ilmaista Ruotsin ulkopoliittista asemaa. Mitä kaikkea sanaan "alliansfri" sisältyy ja mitä se poissulkee, ei ole tarkemmin määritelty, mutta näyttää siltä, että toistaiseksi sillä käsitetään kaikkea sitä, mikä valtioiden neutralisuuteen kansainoikeuden mukaan on katsottu kuuluvan. Vanha neutralisuus tiesi, kuten tunnettu, m.m. eron tekemistä valtion ja yksityisten toiminnan välillä, siten että valtio ei saanut sekaantua esim. sotatarvikkeiden toimittamiseen sotaikäyville, mutta että yksityisille sellainen toiminta oli luvallinen. Olisiko näissä rajoissa tapahtuva yhteistoiminta meille riittävä, se on eri asia.

Huomattava kuitenkin on, että viime aikoina harrastus ja mielenkiinto pohjoismaiden - myös Suomen - puolustusasiaa ja sitä tarkoittavaa yhteistoimintaa kohtaan on ilahuttavassa määrässä kasvanut ja vahvistunut. Näin ollen tulevaisuudessa voi olla mahdollista, mikä tätä nykyä on reaalipolitiikan ulkopuolella. Huomattava niinkään on, että Ahvenanmaan kysymyksen välitön merkitys Ruotsille ymmärretään ja se voi myös olla omiaan saattamaan Ruotsin yhteistoimintaan Suomen kanssa. Yhteistyö tässä tärkeässä asiassa saattaa helpottaa yhteistoimintaa puolustuksen muilla aloilla.

En voi olla lopuksi viittaamatta erääseen suomalaiselta kannalta huomiota herättävään seikkaan. Sisäpoliittisista tai joistakin muista syistä aiheutuvan, jonkunlaisen, niin sanoakseni, "näköhäiriön" johdosta eräät, osittain vaikutusvaltaiset, piirit Ruotsissa pelkäävät vaaran pääasiallisesti uhkaavan Saksan puolelta, jota vastoin Venäjän taholta ei noissa piireissä katsota juuri minäkäänlaista vaaraa olevan odotettavissa. Vielä eilen Social-Demokraten, - kirjoittaessaan Ahvenanmaan kysymyksestä kapteeni Björkin äsken pitämän esitelmän johdosta ja voimakkaasti korostaen Ahvenanmaata Saksan puolelta uhkaavaa vaaraa - vahvasti esitti ajatuksen, ettei Venäjä sodassa toisen vallan kanssa suinkaan ryhtyisi loukkaamaan Suomen puolueettomuutta. Jos asia olisi näin onnellisesti, vastaisi se täysin meidän etujamme ja toiveitamme. Emme kuitenkaan voi siihen luottaa. Minun mielestäni on ministeri Yrjö-Koskinen oikeassa, kun hän (raportissa N:o 2, 10/1'38) lausuu, että "neuvostoliitto edustaa - - - maailmaa, joka perusolemukseltaan on sovittamattomassa vastakohtasuhteessa kaikkiin muihin ja jonka suostumus kosketukseen tämän toisen mailman kanssa on johtunut yksinomaan poliittisista tarkoituksenmukaisuuslaskelmista omien valtapyyteittensä edistämiseksi". Stalinin äskeinen kirje on tätä käsitystä vahvistanut. Venäjän puolelta uhkaavan vaaran eräissä Ruotsin piireissä ala-arvioiminen on omiaan meidän kannaltamme katsoen tekemään yhteistoimintaa puolustusosalalla koske-

van kysymyksen monimutkaisemmaksi. Kun päämäärä, ehdottomas-
ti puolueettomana pysyminen suurvaltojen välisissä riidois-
sa, kuitenkin on Suomelle ja Ruotsille yhteinen, pitäisi
sen voida olla riittävänä pohjana yhteiselle toiminnalle.

Ministeri:

M. Laasikuu

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Paasikivi

25/3 1938

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, maaliskuun 25 päivänä 1938.

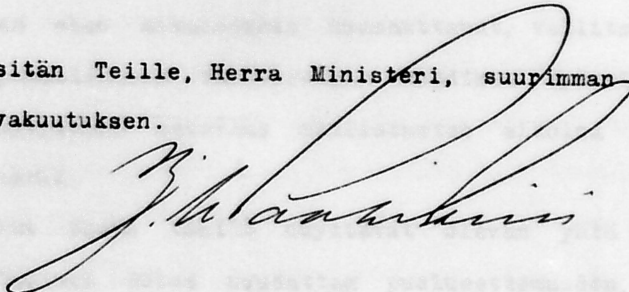
N:o 1066.

5/20 Tal. S. 38.
28/3-38
5 C2

Herra Ministeri,

Allekirjoittanut lähettää tämän ohessa kunnioit-
taen raporttinsa N:o 5 "Ulkopoliittista selvittelyä Ruot-
sissa".

Esitän Teille, Herra Ministeri, suurimman kun-
nioitukseni vakuutuksen.

Herra Ulkoasiainministeri R. H o l s t i,

H e l s i n k i.

TUKHOLMA

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Tukholma:ssa 25 p:nä maaliskuuta 1938.

5/20 Sal. 8 - 38.

Asia: Ulkopoliittista selvittelyä

28/3.38

Ruotsissa.

5 C^o2

Viimeaikaiset ulkopoliittiset tapaukset ovat Ruotsissa sekä sanomalehdistössä että yksityisesti aiheuttaneet vilkasta keskustelua, joka kajoaa myöskin meidän maamme suhdetta pohjoismaihin.
x)

Kuten olen aikaisemmin huomauttanut, vallitsee Ruotsin ulkopoliitikassa tärkeissäkin kohdissa epäselvyyttä, mikä tosin nykyisinä sekavina mullistusten aikoina ei olekaan ihmeteltävää.

Kaikki tosin täällä näyttävät olevan yhtä mieltä siitä, että Ruotsin tulee noudattaa puolueettomuuden, neutraliteetin, - "allianssivapaata"- politiikkaa, Mutta mitä kaikkea käsitteeseen "neutraliteetti", "allianssivapaa", sisältyy, siitä ei ole vielä päästy yksimielisyyteen. Yhdeltä puolen on, kuten edellisessä raportissani mainitsin, niitä, jotka ajattelevat vanhaa ehdotonta puolueettomuutta, "isoleerattua neutraliteettia". Tämä mielipide esiintyi

x)

Lähetystömme sanomalehtiavustaja on selostanut ja tulee selostamaan Ruotsin lentien kirjoituksia.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

äskén jotenkin odottamatta kolmella eri taholla. Kauppami-
nisteri, valtioneuvos Sköld lausui 13/3 eräessä puheessaan
Boråsissa: "Vi vilja inte ta några risker för den kol-
lektiva säkerheten. Vi vilja stå utanför, neutraliteten
blir vår linje". - Dagens Nyheter esitti saman ajatuksen
pääkirjoituksessaan 19/3 seuraavasti: "Det är en klar och
fast neutralitetspolitik, helt inställd på fred åt detta
land och opartiskhet gentemot de stridande i ett even-
tuellt krig". Ja oikeiston johtomie, ensikamarin jäsen
tohtori Ivar Öman lausui eräessä esitelmässään 18/3:
"Neutralitet under alla förhållanden och i varje krigs-
fall måste bli vår lösén" (Nya Dagligt Allehanda 19/3 38).

Viime päivien keskustelu on kuitenkin loitontu-
nut tältä ehdottoman, isoloidun, neutraliteetin linjalta.
Ensiksikin hra Sköld on viikkoa myöhemmin uudessa puhees-
saan selittänyt kantaansa siihen suuntaan, ettei hänen mie-
lestään Ruotsi voi julistaa joka tapauksessa, tapahtukoon
mitä tahansa, ylläpitävänsä dogmaattista neutraliteettia
"i alla väder". Ruotsi vain ei ota muita velvollisuuksia
kuin "mitä me itse haluamme". Asiaan näyttää täällä vai-
kuttaneen sosialidemokraattisen ja ammattiyhdistysten Inter-
nationalin Pariisissa äskén pitämän kokouksen päätös, jossa
kokouksessa Skandinavian maat olivat edustettuina. Päätök-
sessä sanottiin m.m., että "niiden Europan valtioiden, jot-
ka haluavat puolustaa vapauttaan kollektiivisen turvalli-
suuden menettelyllä, tulee vapailia sopimuksilla Kansainlii-

ton sopimuksen perusteella sitoutua auttamaan toisiaan hyökkäyksen tapahtuessa". Ruotsalainen edustaja, toimittaja Åkerberg antoi Pariisin kokouksessa skandinaavisten edustajain puolesta julkilausuman, joka sisälsi m.m. seuraavaa:

" - - - Mikäli yhteistä politiikkaa varten meidän järjestöjemme myötävaikutusta tarvitaan, katsomme voivamme luvata niiden tuen jokaiselle toiminnalle Kansainliiton pohjalla ja yhteisymmärryksessä Internationalin kanssa, mikä tapahtuu tarkoituksessa turvata demokratia, pienten kansojen vapaus ja kansallinen itsemääräysoikeus". Tässä esiintyy siis yritys ei ainoastaan palauttaa yhteistoimintapyrkimykset "Kansainliiton puitteissa", vaan myös koettaa saada kollektiivisen turvallisuuden periaate jälleen voimaan.

Nya Dagligt Allehanda, jonka poliittinen toimittaja on tri Öman, on useammassa kirjoituksessa palannut asiaan, ja nyttemmin käy ilmi, että tri Ömanin edellä siteeratut sanat näkyvät sattuneen huonosti. 24/3 lausuu Nya Dagligt Allehanda: "Den politik vi förfäktat har hela tiden åsyftat en gemensam nordisk försvarsberedskap till värn för vår kraft, till försvar för gemensam frihet och självständighet. Varje hot utifrån mot någon av de nordiska staterna ensam innebär en fara för oss alla. Vilja vi försvara vår fred och vårt oberoende, måste vi sluta oss tillsammans och göra detta snabbt. Det är inför det förestående nordiska ministermötet i Oslo alldeles särskilt angeläget, att klara linjer skapas kring Sveriges

utrikespolitiska syften." -

Stockholms Tidningen kirjoitti 22/3: "Samarbetet mellan de nordiska länderna har utvecklats på ett sätt, som gör att vi icke kunna stå oberörda av våra grannfolks öden. Riktigast torde vara att säga, att vi bekänna oss till en nordisk neutralitetspolitik. - - - Frågan om handlingsfrihet eller neutralitetspolitik skulle då lösas så att vi förbehölle oss handlingsfrihet i enlighet med folkförbundspakten, i den mån det gällde våra närmaste nordiska grannar, men eljest krävde neutralitet vid konflikter mellan andra stater, antingen de äro medlemmar av N.F. eller icke". - Svenska Dagbladet ei ole vielä asettanut määrätyle kannalle, vaan vaatinut hallituksen puolelta "selvyyttä kurssista".

Socialdemokraten palasi asiaan 24/3 poleemisessa kirjoituksessa, jonka positiivinen sisältö oli, että mitä tehdäänkin, olisi tehtävä "Kansainliiton puitteissa". Lehti huomauttaa - ja aivan oikein - että Nya Dagligt Allehanda itse oli luopunut ehdottomasta neutraliteetista, kun se kannattaa yhteistä pohjoismaista puolustustoimintaa. Socialdemokratenin kirjoituksen loppuajatus ilmenee seuraavasta lauseesta: "Svensk eller nordisk neutralitet kan knappast vinna på, om den proklameras som oberoende av

x)

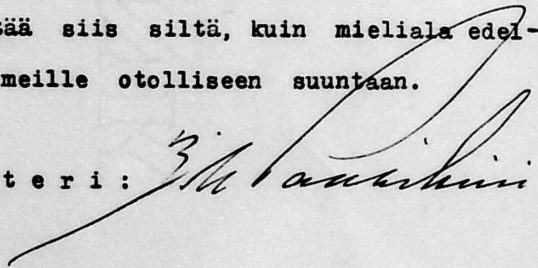
Tämä on siis samantapainen ajatus kuin mihin v.t.ulko-ministeri Westman keskustelussa kanssani viittasi, mistä olen aikoinaan kirjeellisesti ja suullisesti tehnyt selkoa.

folkförbundets principer och organisation".

Kaikki tämä osottaa, että käsitykset Ruotsin ulkopoliitikasta ovat vielä sangen epäselvät. Tuntuu kuitenkin siltä, että ajatus Ruotsin vanhasta isoloidusta neutralisuudesta kadottaisi jalansijaa ja että käsitys pohjoismaiden solidariteetista olisi vahvistumassa. Erimielisyyttä näkyy olevan siitä, onko mahdollinen yhteinen toiminta pohjoismaiden puolueettomuuden turvaamiseksi pyrittävä liittämään "Kansainliiton puitteisiin" vai ei.

Edellisen lisäksi voin viitata valtioneuvos Westmanin puheeseen Lundissa 13/3, jossa hän voimakkaasti korosti: "Hela världen måste veta, att intet av de nordiska folken kan stå likgiltigt för något av de andras öden i fred eller krig". - Keskustellessani joku päiväsitten kahden huomattavan ensikamarin jäsenen kanssa - toinen oli kamarin puhemies - lausui toinen puhuttelemani: "Suomeen, Tanskaan ja Norjaan nähden on asianlaita toinen kuin muihin maihin - kun vain Stauning ei olisi niin härkäpäinen." Näyttää siis siltä, kuin mieliala edelleen kehittyisi täällä meille otolliseen suuntaan.

Ministeri:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Paasikivi

1/6 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, kesäkuun 1 päivänä 1938.

N:o 1987.

7/21 Pal. S 38.		
3/6-38		
5	02	

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 6 "Puolan ulkoministerin, eversti Beckin käynti Tukholmassa".

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

J. Holsti

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Tukholma ssa 1 p:nä kesä- kuuta 1938.

Asia: Puolan ulkoministerin, eversti
Beckin käynti Tukholmassa.

7/21	Sal. S	38.
3/6	38	
5	02	

Puolan ulkoministeri Beckin käynti Tukholmassa viime kuun 25-28 p:nä on antanut aihetta erilaisiin arveluihin ja "konstruktioihin". Tälle käynnille on tahdottu panna suurikin poliittinen merkitys. On arveltu Beckin tulleen neuvottelemaan läheisemmästä yhteistoiminnasta Skandinavian maiden kanssa, Itämeren yhteisestä puolustamisesta, vieläpä tunnetusta "blokkipoliitikastaan".

Kävin eilen kabinettisihteeri Bohemanin puheilla, koska ulkoministeri Sandler oli viime hetkellä peruuttanut vastaanottonsa. Hra Boheman, joka on tullut nykyiseen virkaansa lähettilään paikalta Warsovassa, tuntee entuudestaan. Hyvästi hra Beckin ja hänen politiikkansa, ja oli myös hyvin perillä Beckin keskusteluista Sandlerin kanssa.

Hra Boheman - nähtävästi ajatellen Beckin matkan johdosta virinneitä huhuja - heti aluksi lausui, "ettei Beckin käynnin aikana ole tapahtunut mitään merkittävää (betydande)", vaan että käynti oli kohteliaisuusikänti ja oli periaatteellisesti sovittu jo viime vuonna. Ajankohtakin oli päätetty jo muutamia kuukausia sitten, ennen Itävallan liittämistä Saksaan.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkossainministeriön tiedoituksiin.

Luonnollista oli - kertoi hra Boheman - että Beckin täällä ollessa hänen kanssaan keskusteltiin poliittisista asioista. Puola on Euroopan suurvalloista ainoa, joka ei kuulu suurvaltioden blokkiin - sen sopimus Ranskan kanssa on sisällöltään rajoitettu - ja kun Puola yhä enemmän on alkanut noudattaa puolueettomuutta, on Ruotsin ja sen politiikassa yhtäläisyyttä - "affinité" - minkä vuoksi Ruotsi katsoo olevan hyödyllistä pitää yllä kosketusta Puolan kanssa. Mutta sen pitemmälle menemisestä ei ole ollut kysymystä. - Hra Boheman lisäsi Sandlerin ja Beckin tulleen mieskohtaisesti hyvin toimeen keskenään.

Hra Beckin kanssa oli keskusteltu m.m. Puolan ja Liettuan välisistä suhteista. Beck oli lausunut Puolan saavuttaneen sen, mihin se on pyrkinyt, eikä halua mitenkään loukata Liettuan koskemattomuutta. Puolassa toivotaan vähitellen päästävän hyvin väleihin Liettuan kanssa.

Tämän johdosta kysyin, mitä hra Boheman arveli vanhasta ajatuksesta, josta The Times toistakymmentä vuotta sitten oli kirjoittanut, nimittäin että voisi nousta kysymys Saksan ja Puolan välistä koridooria koskevan vaikeuden ratkaisemisesta Liettuan kustannuksella.

Hra Boheman vastasi aikaisemmin sitä ajatelleensa, mutta että hänen käsityksensä mukaan Puola ei mene siihen. "Puolalaiset tulisivat taistelemaan viimeiseen mieheen asti korridorin puolesta, joka nykyään on kokonaan puolalaisten asuma" - lausui hra Boheman.

Kysymykseeni, mitä hra Boheman luuli Saksan tästä asiasta ajattelevan, vastasi hän, että hänen tietääkseen saksalaiset eivät tahdo, ainakaan lähitulevaisuudessa, koskea tähän asiaan. Todistuksena on m.m. se, että Saksa olisi valmis nyt jo pitentämään sopimuksensa Puolan kanssa.

Myös Tšekkoslovakiasta oli tietenkin ollut puhe. Beck oli vakuuttanut, ettei Puola sielläkään halua mitään alueellisia valtauksia, joskin se tahtoo Tšekkoslovakian puolalaiselle vähemmistölle samat oikeudet kuin sanotun maan muilla vähemmistöillä on. Tšekkoslovakian tulevaisuuteen nähden hra Boheman oli hyvin pessimistinen. Ei luullut sen valtakunnan voivan pysyä pystyssä nykyisissä rajoissaan, kun siellä on tavattoman suuri, noin 3¹/₂ milj. suuruinen saksalainen vähemmistö, joka suhtautuu kielteisesti valtakuntaan. Hra Bohemanin ajatukset kulkivat siten samaan suuntaan kuin mitä ministeri Idman on raporteissaan kertonut Puolassa vallalla olevista mielipiteistä.

Muuten kertoi hra Boheman Beckin olleen pessimistinen yleiseen poliittiseen asemaan nähden. Saksa panee hänen tietääkseen suuren painon siihen, että Tšekkoslovakian ulkopolitiikka saa uuden värin ja että sen ja Neuvosto-Venäjän välinen sopimus puretaan, koska ei katso voivansa sallia vieressään - Itävallan liittämisen jälkeen suureksi osaksi sisälleen - valtiota, joka on läheisessä poliittisessa yhteistoiminnassa Venäjän kanssa.

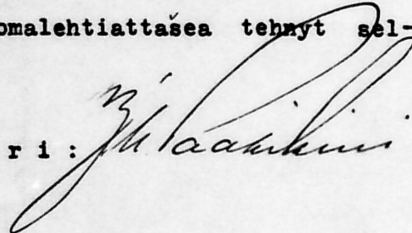
Kysyin mitä mieltä hra Boheman on tästä asiasta? Hän vastasi pitävänsä mahdollisena, vieläpä todennäköisenä, että

ennen tai myöhemmin Tsekkoslovakian on pakko täyttää tämä vaatimus ja luopua sopimuksesta Venäjän kanssa.

Keskustelu kääntyi myös kysymykseen puolueettoman valtio-vyöhykkeen muodotamisesta Venäjän länsi rajalle, Suomenlahdesta etelään, Beckin tunnettuun "barriääri-blokkiin". Mitään lujempaa, sopimuksilla määriteltyä, tällaista liittoa ei Beck -hra Bohemanin mukaan - ajattele, sillä hän on riittävän viisas ymmärtääkseen, ettei siitä tulisi mitään, mutta kyllä ystävällistä ja, mikäli mahdollisuuksia on, jonkunlaista yhtenäistäkin politiikkaa kysymykseen tulevien valtioiden välillä. Pohjoismaiden kanssa haluaa Puola olla kosketuksessa, mutta sen pitemmälle pyrkimykset eivät mene.

Beckin matkan johdosta täkäläisissä lehdissä olleista lausunnoista on lähetystön sanomalehtiattasea tehnyt selkoa.

M i n i s t e r i :

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön rapo. 7

Ministeri Paasikivi

23/7 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, heinäkuun 23 p:nä 1938.

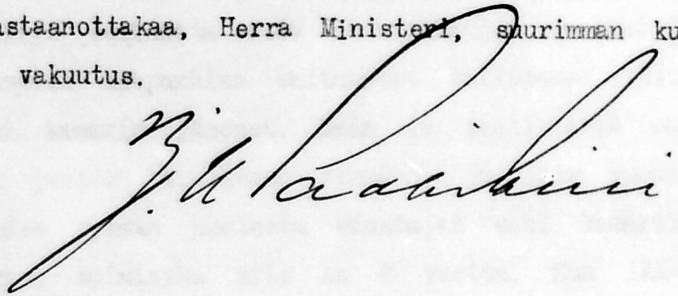
N:o 2522.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
9. 12. heinäk. 1938		
26/7.38	No	LII
5	C2	

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 7 "Lääninkäräjien (landsting) vaalit".

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

TUKHOLMA Ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 7.

Tukholma ssa 23 p:nä heinä kuuta 1938.

Asia: Lääninkäräjien (landsting)
vaalit.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
Salainen.		
9/21 Loc. 1038		
26/7.38	No	101
KITÄÄ	OSAS-	ASIA
5	C2	

Ensi syyskuun 18 p:nä toimitetaan Ruotsissa lääninkäräjäin (landsting) sekä kaupunginvaltuusmiesten vaalit Tukholmassa ja eräissä muissa suuremmissa kaupungeissa, jotka eivät kuulu lääninkäräjiin, vaan muodostavat oman hallintoalueen. Näillä vaaleilla on valtiollisenkin merkitys senkautta että lääninkäräjät ja mainittujen suurempien kaupunkien valtuustot valitsevat valtiopäivien ensi kamarin jäsenet. Maan 19 vaalipiiriä on sitä varten jaettu kahdeksaan ryhmään, ja joka vuosi valitaan yhden ryhmän puolesta edustajat ensi kamariin, jonka jäsenten toimiaika siis on 8 vuotta. Kun lääninkäräjät valitaan neljäksi vuodeksi, tulevat nyt valittavat lääninkäräjät edessä olevien neljän vuoden aikana valitsemaan puolet ensi kamarin jäsenistä.

Tärkein kysymys on, tulevatko sosialidemokraatit vaaleissa saamaan sellaisen menestyksen, että he lähimpien neljän vuoden aikana saavuttavat myös ensi kamarissa enemmistön. Toisen kamarin 230 edustajasta heillä on nykyään 112 paikkaa. Sosialidemokrateilta puutuu siis vain neljä edustajaa, jotta heillä olisi

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

enemmistö. Kun n. s. "sosialistisella puolueella" - socialistiska partiet, Kilbom ja Flyg ym. - on 6 edustajaa ja kommunisteilla 5, jää porvarillisten osaksi vain vähemmistö, 107, joista oikeistolla 44, maalaisliitolla (bondeförbundet) 36 ja kansanpuolueella (liberaaleilla) 26, minkä lisäksi kamarissa on yksi "vapaamielinen villi". Porvarilliset muodostavat siten yhdessäkin vain vähemmistön toisessa kamarissa. Nykyisellä Hansson - Bramstorpin hallituskokoomuksella on - ilman Kilbomilaisia ja kommunistejakin - 148 kannattajaa eli vahva ennemmistö.

Ensimmäisessä kamarissa on sosialidemokraateilla nykyään 66 edustajaa, minkä lisäksi kamarissa on yksi "sosialistisen puolueen" edustaja. Porvarillisten yhteinen edustajamäärä on 83, josta oikeistolla 45, bondeförbundetilla 22 ja kansanpuolueella 16. Nykyisellä hallituskokoomuksella, sosialidemokraateilla ja bondeförbundetilla on tässäkin kamarissa hyvä ennemmistö, 88 edustajaa yhteisestä lukumäärästä 150:stä.

Vaalitoiminta ei vielä ole päässyt oikein alkuun. Eräitä vaalipuheita ovat puolueiden johtomiehet pitäneet, ja sanomalehdet ovat jonkun verran kirjoitelleet. Tuntuu kuitenkin siltä, että vaaliagitatio tulee olemaan jotenkin rauhallista. Vastustuspuolueilla, oikeistolla ja kansanpuolueella (liberaaleilla), ei näy olevan oikeata ja tehokasta otetta. Valtiolliset ja puolueolot ovat Ruotsissa kehittyneet siihen - minun mielestäni - onnelliseen suuntaan, että suuremmilla ja jyrkemmillä erimielisyyksillä ei näy, ainakaan tällä hetkellä, olevan riittävää ja-

lansijaa eikä pohjaa. Eräs ruotsalainen määritteli äsken keskustelussa kanssani aseman seuraavasti: Sosialidemokraatit ovat nyttemmin suhteessaan monarkkiaan asettuneet myönteiselle kannalle, niin kuin äskeiset kuninkaan 80-vuotispäivän juhlallisuuudet osottivat. Vielä kymmenen vuotta sitten, vietettäessä kuninkaan 70-vuotisjuhlaa, olivat Tukholman kaupunginvaltuuston sosialidemokraattiset jäsenet vastustaneet julkisten rakennusten liputtamista ja sosialidemokraatit olivat julkisesti asettuneet syrjään kuninkaan kunniaksi silloin toimeenpannusta yleishyödyllisestä kansalliskeräyksestä. Äsken vietetyn juhlan yhteydessä oli heidän asenteensa aivan toinen. - Edelleen ovat sosialidemokraatit asettuneet täysin myönteiselle kannalle niinikään maanpuolustukseen, joka kysymys aikaisemmin oli tärkeänä erottavana rajana poliittisessa elämässä. - Ulkopoliittikkaan nähden vallitsee niinikään kaikissa pääasioissa yksimielisyys. - Erimielisyydet kohdistuvat siten sosialipoliittisiin ja taloudellisiin kysymyksiin. Mutta siinäkin päämäärä - kansan elintason kohottaminen ja elinkeinojen tehokkuuden ylläpitäminen - on kaikkien puolueiden hyväksymä. Eri mieltä esiintyy vain keinoihin samoinkuin kysymykseen nähden, miten nopeata tahtia taloudellinen elämä ja elinkeinojen kannatuskyky uudistusten toimeenpanossa sietää. - Edelleen tahtoisivat oikeisto- ja liberaaliset lehdet "periaatteellisten rajaviivojen" selvillä pitämistä ja "ideakeskustelua". Mutta kun toiselta puolen sosialidemokraatit Ruotsissa ovat suhteellisen maltillisia ja toiselta puolen

porvarilliset puolueetkaan eivät katso voivansa välttää erilaisia valtion toimenpiteitä taloudellisen elämän tukemiseksi ja ohjaamiseksi, näyttää periaatteellinen käsitteiden selvittely käyvän vaikeanpuoleiseksi.

Jonkun verran väittelyä on herättänyt kysymys vaaliliitoista. Oikeisto ja liberaalit haluaisivat vaaliliittoja maalaisliiton - bondeförbundetin - kanssa. Mutta viimeksimainitun johto on nykyistä hallituskokoomusta muodostettaessa sitoutunut siihen, että hallituspuolueet eivät mene, hallituskokoomuksen aikana, vaaliliittoon vastustuspuolueiden kanssa, ja tämän sitoumuksen katsotaan sulkevan pois vaaliliitot myös lääninkäräjien vaaleissa, vaikkakin niiden luonne oikeastaan on kunnallinen. Kun suhteellinen vaalitapa suosi suuria puolueita, katsovat vastustuspuolueet tämän menettelyn olevan omiaan edistämään sosialidemokraattien mahdollisuuksia päästä enemmistöön ensi kamarissakin. Epätietoisuutta on omansa aiheuttamaan myös se seikka, että viime vaalien jälkeen toimeenpannun äänioikeuden alentamisen johdosta ensi vaaleissa tavallista suurempi määrä uusia ikäluokkia ottaa osaa vaaliin - uusien valitsijoiden määrä lasketaan nousevan n. 600.000:een, sen sijaan että se tavallisesti on ollut vain puolet siitä.

Vaalien tulokset nähdään aikoinaan. Yleinen käsitys tuntuu kuitenkin olevan, että sanottavaa muutosta ensimmäisen kamarin kokoonpanoon tuskin on odotettavissa, sitä vähemmän kuin kamarin jäsenistä vuosittain vain kahdeksan nes valitaan.

Ministeri:

J. M. Laakinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA: _____

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Paasikivi

2/10 1938.

Tukholmassa, lokakuun 3 p:nä 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

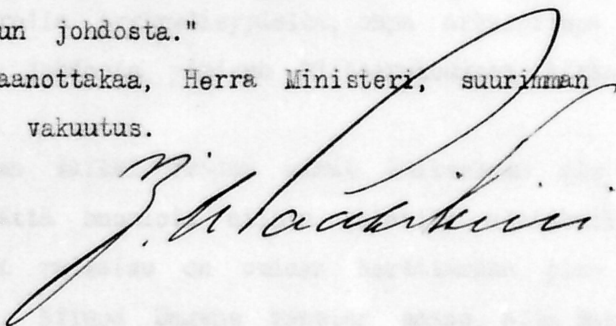
N:o 2995.

11/21 Sal. 38.		
4/10-38	9	
5	02	

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 8 "Ajatuksia Tšekkoslovakian asian ratkaisun johdosta."

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

TUKHOLMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Tukholma ssa 3 p:nä loka kuuta 19 38.

Asia: Ajatuksia Tšekkoslovakian
asian ratkaisun johdosta.

Ulkosasiat		11/21 Sal. 1938
4/10-38	9	LII
		ASA
5 C2		

Tšekkoslovakian kysymyksen Münchenissä tapahtunut ratkaisu, jonka kautta sota vältettiin, on Ruotsin lehdistössä aiheuttanut lausuntoja. Rauhan säilymistä on tervehditty suurella tyytyväisyydellä, onpa arkkipiispa järjestänyt sen johdosta yleisen kiitosrukouksen kirkkoissa.

Ainakaan kaikki lehdet eivät kuitenkaan ole olleet kiinnittämättä huomiota niihin vakaviin ajatuksiin, joita tapahtunut ratkaisu on omiaan herättämään pienissä kansoissa. Niinpä Dagens Nyheter sanoo, että Saksan voitto on saavutettu "kaiken kansainvälisen moraalin ja oikeusjärjestyksen yli" ("över allt vad internationell moral och rättsordning heter"). Social-Demokraten käyttää vielä ankarampia sanoja.

Opetus, minkä äskeiset tapahtumat ovat antaneet meille pienille kansoille, on pelottava. Tosin tšekkien asema on asiallisesti, s.o. kansallisuusaatteen kannalta arvostellen, heikko, ja tämä vaikeuttaa asian arvostelua pienten valtojen kannalta. Tšekit eivät ole ajoissa tahonneet tai kyenneet järjestämään suhteitaan kovin suureen,

JAKELUOHJE:

Tavallinen

UE 2: A 4.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkosiaiministeriön tiedoituksiin.

lähes 3½ milj. käsittävään saksalaiseen vähemmistöön, - enempää kuin muihinkaan vähemmistöihinsä - ja kun sudeettisaksalainen vähemmistö ei tahdo pysyä valtakunnan yhteydessä, vaan haluaa liittyä rajan takana olevaan Saksaan, niin saat-
 taa - kuten The Times kirjoitti - katsoa heillä oikeudenmukai-
 suuden kannalta olevan oikeuden yhtyä Saksaan, johon he heti
 sodan jälkeen olivat pyrkineet. Tässä on taas kysymys onnet-
 toman Versaillesin rauhan purkamisesta. Mutta siitä huolimatta ei voi olla toteamatta, että tässä asiassa jälleen pelottavana esiintyy suurvaltojen ominaiseen "menttaliteettiin" ja aseellisen ylivoiman tuntuun pohjautuva, yksinomaan heidän valta- y. m. etujaan ajava katsantokanta ja tavattoman kur-
 sailematon pieniin valtioihin suhtautuminen. Ja se on pienille kansoille pelottava, eikä tämän tosiasian pitäisi antaa takahtua rauhan säilymisen aiheuttamiin ilonhuutoihin.

Saksa ei ole salannut aikomuksiaan. Se on alunpitäen, jo ennen Hitleriä, ilmoittanut tarkoituksensa olevan Versaillesin rauhan purkamisen. Englanti ja Ranska ovat sopimuksilla sitoutuneet puolustamaan Tšekkoslovakiaa ja ovat viimeiseen asti julkilausuneet tahtovansa sen tehdä. Mutta Daldier - semoin kuin Chamberlain - palatessaan Münchenistä otettiin vastaan kansallissankareina ja maansa pelastajina. Ja mitä he olivat tehneet? Suostuneet Tšekkoslovakian kustannuksella kaikkeen siihen, minkä he joku päivä aikaisemmin olivat ilmoittaneet mahdottomaksi - Godesbergin memorandumiin Münchenissä tehdyistä vähäpätöisistä muutoksista ei kannata puhua.

Nämät tapantumat eivät tosin ole realistisesti ajattelevalle ja historiaa tuntevalle olleet odottamattomia. "Tšekit ja slovakit - yhteensä noin 10 milj. - ovat liian pieni kansa, jotta heidän vuokseen yleinen sota olisi puolustettavissa" on julistettu Englannissa. Asia näyttää olevan niin kuin Englannin tuntija, ranskalainen Siegfried sanoo kirjassaan *La crise Britannique*, puhuessaan Englannin ulkoministerin suhtautumisesta pieniin valtioihin - "ces petites puissances, que l'orgueil anglais dédaigne magnifiquement". - Että Saksan taholta pienille kansoille ei panna suurempaa arvoa, on selvä.

Mainitaan Saksan siirtomaankysymyksen voivan pian tulla esille. Mielestäni ei olisi ihmeteltävä, jos se ratkaistaisiin siten, että Hollannin, Belgian ja Portugalin laajoista siirtomaista tarpeellinen määrä jaettaisiin Saksalle. Se olisi johdonmukaista Münchenin päätösten kanssa, ja sitäkin voisi puolustaa sillä "kohtuuden ja oikeudenmukaisuuden" argumentilla, että pienten valtojen laajat siirtomaat eivät ole paikallaan, kun suuret ovat niitä vailla. Ja monia muita, meitä lähempänä olevia, alue- y.m. vaatimuksia voidaan erilaisilla - sotilaallisilla y.m. - perusteilla tendä pienille suurten puolelta.

Europaa 21 pienen valtion väkiluku nousee nykyään ei vähempään kuin noin 145 miljonaan henkeen. Nämät valtiot ovat najallaan ja hyvin erilaisissa asemissa, ja niiden koaminen jonkunlaiseen lujempaan yhteiseen solidaariseen ryhmään ei valitettavasti ole mandollinen. Niidenkin kesken

noudatetaan "sauve - qui - peut"- politiikkaa. Mutta, ellen erehdy, niiden yleinen asenne ja suhtautuminen nykyiseen politiikkaan ja poliittisiin menettelytapoihin on toinen kuin suurvaltojen. Ainakin huomattava enemmistö niistä ~~nykyään~~ luulakseni suurella huolella ja murheella ajattelee nykyään noudatettua menettelyä, että rauhan ylläpitämiseksi pienten valtioiden alueita, niitä kuulematta, suurten käskystä voidaan jakaa tai niiden tärkeitä etuja muuten loukata. Tässä kohden ne ovat tai ainakin niiden luulisi olevan samalla rintamalla. Tämä yhteinen kanta, tämä pienten syvä huolestuminen tulevaisuuteen näiden olisi mielestäni - mailman yleiseen mieliteeseen vaikuttamiseksi - selvästi ja painavasti sekä yhä uudelleen näiden maiden sanomalehdistössä ynnä muulla tavalla sopivassa muodossa esiintuotava, samalla kuin valmeutta todellisten epäkohtien poistamiseen terotettaisiin. Olisiko mahdollista saada tämä pienten yhteinen kanta ja huolestuminen esille myös suurten maiden sanomalehdistössä, vieläpä parliamenteissa, en osaa sanoa. Englannissa ja Yhdysvalloissa voisi se olla mahdollista - Ranskan sanomalehdistö tässä tuskin olisi mukana, mikäli ei puoluepoliittiset syyt siihen vaikuttaisi. Tekisi mieli sanoa, että The Times ajoi läpi Tšekkoslovakian jakamisen, pakottaen siihen lopulta hallituksenkin, - ellei se kentiesi toiminut yhteisymmärryksessä hallituksen kanssa. The Times piti tietenkin silmällä Englannin etuja, mutta katsoi myös ajavansa oikeudenmukaisuuden asiaa. En osaa sanoa, voitaisiinko Times saada lähetettyjen kirjeiden muodossa ja ehkäpä omasta puolestaankin mukaan ajamaan pienten kansojen asiaa.

On valitettavaa, ettei pienillä kansoilla ole nykyään ketään valtiomiestä, joka kykenisi asettumaan jontoon näille kansoille yhteisten aatteiden ajamisessa. - Eikö pienten maiden puolelta, jotka osittain ulkoministeriensä, mutta ainakin diplomaattisten edustajainsa kautta ovat toistensa kanssa kosketuksessa, voitaisi jotakin tehdä mailman mieliteeseen vaikuttamiseksi, siihen en tässä yhteydessä tando koskea. Mandotonta sen ei pitäisi olla. Lisään lopuksi, ettei nähdäkseni myöskään kansainliiton ja sen puhujalavan käyttämistä tässä voisi välttää.

Ministeri:

J. W. Paasikivi

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Ministeri Taasikin

9/11 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, marraskuun 9 p:nä 1938.

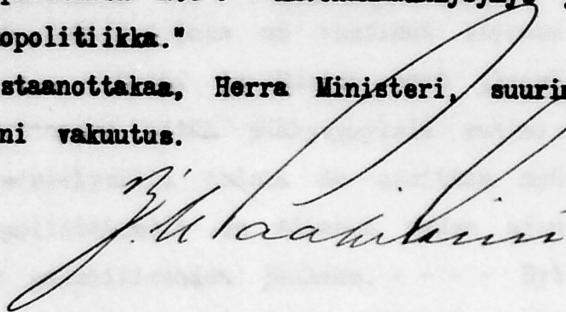
N:o 3359.

12/22 Pal. 8 - 38.
10/11 - 38
5 02

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 9 "Ahvenanmaankysymys ja Ruotsin ulkopoliittikka."

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri R. Holsti,

Helsinki.

T U K H O L M A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Tukholma ssa 9 p:nä marras kuuta 19 38.

Asia: Ahvenanmaankysymys ja Ruot-
sin ulkopoliittikka.

12/22 Sal. S. - JK
10711-08
5. C2

Helsingin Sanomat kirjoitti 7/11, pääartikkelissaan "Ahvenanmaaneuvottelujen tulos" m. m.: "Lopulta-han koko "Ahvenanmaan kysymys", joka nyt on tullut esille, koskee paljon suurempia arvoja. Suomen ja Ruotsin, ja näiden mukana koko Pohjolan turvallisuus on ollut se määrävä tekijä, joka on vaatinut kajoamista Ahvenanmaahankin. - - - Suomi ja Ruotsi ovat yksimielisiä, ja täten voitaneen pitää pääkysymyksiä ratkaistuna. Se voidaan mielihyvällä todeta. Se osoittaa myöskin, että Ruotsi ulkopoliittisesti on alkamut uuden ajanjakson 130 vuoden passiivisuuden jälkeen. - - - Nyt on laakettu vasta peruskivi sille käytännölliselle politiikalle, joka takaa tulevaisuudessa Pohjolalle rauhan ja todellisen puolueettomuuden."

Helsingin Sanomat on tässä luullakseni vetänyt johtopäätöksiä, joita vielä tällä hetkellä ei voi pitää varmoina. Tämänpäiväinen Dagens Nyheter kiiruhtaa pontevasti panemaan vastalauseensa Helsingin Sanomain ajatusta vastaan. "Tässä maassa emme ole yhtä vakuutettuja, - kirjoittaa Dagens Nyheter - että yli vuosisadan vanha ulko-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

poliittinen traditione, jonka "passiivisuus" itse asiassa on tietänyt hyvin selväpiirteistä ja johdonmukaista rauhan ja neutralisuuden politiikkaa, olisi ollut niin moitittava. Luulemme välttäneemme monia onnettomuuksia juuri sen avulla. On liian paljon pyydetty, että Ruotsin yleisö jonkunlaisella helpotuksella sanoo hyvästi vakiintuneelle järjestelmälle ja sen sijaan iloisesti tervehtii uutta enemmän "aktiivista" suuntaa."

Eilinen Svenska Morgonbladet kirjoitti pääkirjoituksessaan käsitellessään Ahvenanmaankysymystä: "Niille, jotka yhteistyössä Suomen kanssa näkevät suorastaan pelottavia näköaloja, olisi halu huomauttaa, että se ei ole Suomeen kohdistuva neutralisuuden loukkaus, mitä Ruotsi ottaa vastustakseen, vaan Ahvenanmaakuntaa vastaan suunnattu - joka on pieni alue vanhoine ja tunnettuine rajoineen, alue, jonka neutralisuus on hyvin tärkeä ruotsalainen intressi."

Tässä, erittäinkin Dagens Nyheterin kirjoituksessa, esiintyy ajatus vanhasta ehdottomasta neutralisuudesta Ruotsin politiikan suuntana myös tulevaisuudessa. Dagens Nyheter on koko ajan ollut Ahvenanmaan neuvotteluille vastahakoinen ja näyttää tahtovan pitää kiinni Ahvenanmaan varustamattomuudesta, mikä on ollut Ruotsin ulkopoliittikan pyrkimys ja kanta aina vuodesta 1809 alkaen. Olen aikaisemmin esittänyt, miten ehdottoman neutralisuuden ajatus täällä Ruotsissa edelleen on olemassa, - kuinka laajoissa piireissä se nykyään on vallalla, on vaikea sanoa. Mieli-

piteet ovat täällä viime vuosina kehittyneet, ja puolustusasioissa nähdäkseni meille suotuisaan suuntaan.

Kabinettisihteeri Boheman katsoi hänkin eilis-iltaisessa Ahvenanmaan neuvotteluja koskevassa radiokesittelyssä välttämättömäksi, arvatenkin yleisen mielipiteen rauhoittamiseksi, merkitä Ruotsin ulkopolitiikan kannan. "Ohjelma (Ahvenanmaata koskeva) ei sisällä - hän lausui - minkäänlaisia yleisiä sitoumuksia. Se ei sisällä pohjoisten valtioiden yhteistyön kehittämistä puolustusliittojärjestelmän muuntaan, siihen sisältyy yritys kansainvälisen konvention puitteissa turvata kansainvälisessä suhteessa rajoitettu, erikoisasemassa oleva alue, jonka turvaamista jättäminen voi tehdä mahdottomaksi pohjoisen neutraliteetipolitiikan kokonaisuudessaan, sen joutuessa koetuksen alaiseksi."

Saman ajatuksen on ulkoministeri Sandler lausunut puheessaan Ruotsin tahtovan olla "alliansseista vapaa", mutta valmis yhteistyöhön erikoiskysymyksissä.

Kaikista varauksista huolimatta näyttää yhteistyö Ahvenanmaan asiassa olevan omiaan edistämään yhteistoimintaa muillakin puolustusta koskevilla aloilla. Mutta yllä esitetty osoittaa, miten arka yleinen mielipide Ruotsissa edelleen on kaikessa, mikä koskee puolustusasioita.

Ministeri:

J. A. Aantoni

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 2

ASIA:

Tukholmassa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Paasikivi

15/12 1938.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Tukholmassa, joulukuun 17 päivänä 1938.

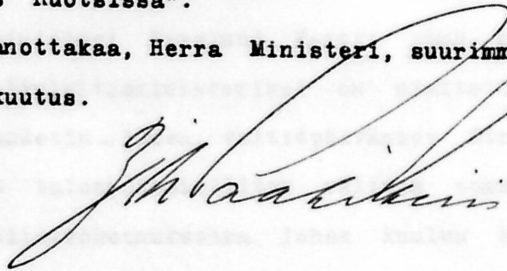
N:o 3812.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
15/22 p:n 38.	
20/12-38	
5	C 2

Herra Ministeri,

Allekirjoittaneella on kunnia tämän ohessa lähettää raporttinsa N:o 10 "Hallituksen muutokset ja hallituskokoomus Ruotsissa".

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri Eljas Erkkö,

Helsinki.

TUKHOIMA

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Tukholma ssa 15 p:nä joulu- kuuta 1938.

Asia: Hallituksen muutokset ja
hallituskokoomus Ruotsissa.

15/22 Sal. SF
20/12.38
5 C2

Ruotsin puolustusministerin Janne Nilssonin kuoleman hallituksessa aiheuttamat muutokset ovat nyttemmin suoritettut. Kuten Suomenkin lehdistä on nähty, tulee uudeksi puolustusministeriksi tähän astinen kauppaministeri Sköld, jonka tilalle siirtyy sosialiministeri Möller. Viimemainitun tilalle tulee tähänastinen kulkulaitosministeri Forslund. Kaikki nämä kolme ovat sosialidemokraatteja. Kulkulaitosministeriksi on nimitetty talonpoikaisliiton-bondeförbundetin-jäsen, valtiopäivämies Strindlund. Sosialidemokraattien ja talonpoikaisliiton välinen suhde jää siten entiselleen hallituskokoomuksessa, johon kuuluu kahdeksan sosialidemokraattia ja kolme talonpoikaisliiton jäsentä. Hallituksen kahdentenatoista jäsenenä on konsultativinen valtioneuvos Quensel, joka lienee pääasiallisesti puolueeton.

Sköldin nittäminen puolustusministeriksi on otettu vastaan yleisellä hyväksymisellä. Hän on sosialidemokraattien "vahvoja miehiä", tarmokas ja lahjakas, parhaassa iässä, synt. 1891. Vielä joku vuosi sitten hän oli, kuten Ruotsin sosialidemokraatit yleensä, puolustusasioille viilleä, mutta on nyttemmin, kuten hänen puoluetoverinsa, toisella kannalla. Eräs puo-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lustusvalmisteluissa viime aikoihin asti aktiivisesti mukana ollut korkea sotilas kertoi minulle Sköldin, hoitaessaan puolustusministeriötä viime syyskuun kriisin aikana toimineen erinomaisen tarmokkaasti ja rohkeasti. "Asiat, jotka olivat olleet seisahduksissa, alkoivat kulkea reippaalla vauhdilla", sanoi kenraali tyytyväisenä.

Eri tahoilla kerrotaan, - myös kabinettisihteeri Boheman mainitsi siitä minulle - aikomuksena olevan ottaa tulevaan budjettiesitykseen uusia huomattavia määrärahoja maanpuolustuksen vahvistamiseksi. Social-Demokraten lausuukin eilisessä pääkirjoituksessaan olettamuksen, että hallituksessa tapahtuneet järjestykseen kentiesi tietävät vissää muutosta (förskjutning) hallituksen nykyisessä politiikassa, "siten että painopiste siirtyy puolustuspoliittisiin ja kauppapoliittisiin tehtäviin".

Viimeksimainittu viittaus kohdistuisi myös siihen muutokseen, että tähänastinen sosialiministeri Möller siirtyy kauppaministeriön päälliköksi. Tämä siirto on herättänyt erilaisia arveluja. Toiselta puolen on Möllerin poistumista sosialiministeriöstä valitettu sen johdosta, että hän on tarmokkaasti johtanut viimeaikaista sosialipolitiikkaa, toiselta puolen on arveltu, että Möller kauppaministerinä saattaa olla hyvä voima mahdollisen talouspulan aikana.

Uusi talonpoikaisliiton edustaja Strindlund - self made man, kuten monet muut Ruotsin nykyiset poliitikot - oli hallituksen jäsenenä Bramstorpin "kesähallituksessa" v. 1936, ja on ollut valtiopäivillä toisen kamarin jäsenenä vuodesta 1921. Hänen mainitaan kuuluneen niihin talonpoikaisliittolaisiin, jotka

eivät ole olleet aivan tyytyväisiä Bramstorp'n johtoon. Hänen tulonsa hallitukseen olisi siten omiaan heikentämään arvostelua talonpoikaisliiton keskuudessa.

Syyskuun vaalien jälkeen kuului ääniä, että nykyinen hallituskokoomus, talonpoikaisliiton kärsimän vaalitappion johdosta, olisi vaarassa hajota. Tämä näyttää olleen turhaa puhetta. Sosialidemokraatit, vaikka, ottaen huomioon aseman valtiopäivillä ja viimeisten vaalien tuloksen, voisivat hallita yksinkin, katsovat nykyisen hallituskokoomuksen parhaiten vastaavan nykyisen tilanteen vaatimuksia. Talonpoikaisliiton enemmistö, liiton johtaja Bramstorp etunenässä, pitävät niinkään nykyisen hallituskokoomuksen hyödyllisenä, myös maatalouden kannalta arvostellen.

Asia, joka on herättänyt tyytymättömyyttä maatalouden harjoittajien, myös talonpoikaisliittoon kuuluvien, keskuudessa, on työaikalaki, koska katsotaan sen määräysten tuottavan vaikeuksia maanviljelykselle. Tästä puheen ollessa sanoi eräs hallituksen sosialidemokraattinen jäsen minulle äsken aikomuksena olevan jonkun verran lieventää ("uppmjuka") lain määräyksiä. Asiasta aiotaan antaa esitys ensi valtiopäiville. Jos tämä asia korjataan, poistuu huomattava aihe nykyistä hallituskokoomusta vastaan maanviljelijöiden keskuudessa esiintyvään arvosteluun.

Ministeri:

J. A. A. A.